

ב"ה

פרשת במדבר

הטלית שאחרי התפילין

בהערות אדוני אבי מורי ורבי על הזהר דפרשתנו¹ מביא מאמר הזהר² "עאל לבי כנישתא מעטר בטוטפי, אתכסי בכיסוי דציצית", [נכנס לבית הכנסת מתעטר בתפילין, מתכסה בכיסוי ציצית] ומציין בהערות: "עיין מה שגרשם בסעיף ד' לעיל בפרשת קדושים דף פ"א עמוד א".

ובהערות על הזהר דפ' קדושים - ששם מובא מאמר הזהר "כד בן נשא אנח תפילין ואתחפי בכסויי דמצוה", [שכאשר אדם מניח תפילין ומתכסה בכסוי של מצוה] כותב אדוני אבי מורי ורבי: "עיין בהגהות מורנו הרב חיים ויטל ובנצוצי אורות. ויש לומר ואתחפי בכסויי דמצוה, אין הכוונה על הנחת הטלית (כי באמת הנחת הטלית צריך להיות קודם הנחת תפילין), אלא מה שמכסה את התפילין אחר שהניחם בהטלית, כמו שכתוב במשנת חסידים מסכת הנחת תפילין פרק ב סוף משנה ט' עיין שם".

דהנה, בנוגע לקושיא זו - מדוע מובא בזהר³ הסדר דהקדמת תפילין לטלית - ישנם כמה תירוצים:

בהגהות מורנו הרב חיים ויטל על הזהר דפ' קדושים איתא: "אין ראייה מכאן דהנחת תפילין קודמת, דלא דק הכא, כי לעולם ציצית קודמת", ועל דרך זה בהגהות מורנו הרב חיים ויטל על הזהר דפרשתנו: "לאו דוקא, כי הציצית קודם".

¹ לקוטי לוי יצחק ע' שיד.

² קכ, ב.

³ בפ' קדושים ובפרשתנו.

ובניצוצי אורות על הזהר דפרשתנו איתא: "בין כאן ובין בפרשת שלח לך⁴ מקדים התפילין לציצית, ויש לומר דאיירי במעלה שלהם ומקדים המעולה, אבל לדין סדר הנחתם הוא להיפך, דמעלין בקודש. ולכן דייק בסמוך להקדים הציצית לתפילין, משום דאיירי בדין הסדר כו".

ומאחר שתירוצים אלו דחוקים קצת, לכן מבאר אדוני אבי מורי ורבי שבמקומות שמקדים הזהר תפילין לציצית, "אין הכוונה על הנחת הטלית. . אלא מה שמכסה את התפילין אחר שהניחם בהטלית". זאת אומרת: לקמן בפרשתנו ששם מובא הסדר דציצית ואחר כך תפילין, מדובר אודות לבישת הטלית עצמה שהיא קודמת להנחת התפילין, אבל בכל המקומות⁵ שבהן מובא הסדר דתפילין ואחר כך ציצית, מדובר אודות כיסוי חלק מהתפילין על ידי הטלית, שענין זה יתכן רק לאחר הנחת התפילין.

ועל פי זה מובן דיוק הלשון "אתכסי בכיסוי דציצית", כי הכוונה כאן לכיסוי חלק מהתפילין על ידי הטלית; מה שאין כן לקמן, שמקדים ציצית לתפילין, נאמר הלשון "לפרשא עליה פרישו דמצוה", לשון עטיפה, ולא לשון כיסוי, כי מדובר אודות לבישת הטלית.

אבל עדיין צריך להבין: מדוע במקומות שמדובר אודות כיסוי חלק מהתפילין על ידי הטלית לא מוזכר אודות לבישת הטלית עצמה - לכאורה, היה צריך להקדים לכל לראש את הענין דלבישת הטלית עצמה, ואחר כך הנחת התפילין, ואחר כך כיסוי חלק מהתפילין על ידי הטלית?

...והביאור בזה בעבודת האדם

מצות ציצית (לבישת הטלית שלפני התפילין) ענינה - כללות הענין דקבלת עול, יראה תתאה. ולאחרי כללות הענין דקבלת עול (לבישת הטלית) באה העבודה דשעבוד הלב והמוח - הנחת תפילין. ולאחרי זה, כאשר ישנם שני הענינים דטלית ותפילין ביחד, ומכסים חלק מהתפילין על ידי הטלית - הנה הטלית שלאחרי (ובצירוף) התפילין (שבה מכסים חלק מהתפילין) היא באופן נעלה יותר - יראה עילאה.

זאת אומרת: לבישת הטלית (קודם הנחת התפילין) היא כללות הענין דקבלת עול - יראה תתאה, ואילו הטלית שלאחרי התפילין, שבה מכסים חלק מהתפילין, ענינה - יראה עילאה.

⁴ קעה, ב.

⁵ בפ' קדושים ובפרשתנו ובפ' שלח.

והסדר בזה הוא: לכל לראש - טלית, ולאחרי זה הנחת תפילין, ולאחרי זה כיסוי חלק מהתפילין על ידי הטלית, על דרך כללות סדר העבודה: יראה אהבה, אהבה ויראה, כמבואר בכמה מקומות.

על פי זה יובן החילוק שבין שני האופנים המובאים בזהר אודות הסדר דשני הענינים ציצית ותפילין – שבכמה מקומות מובא הסדר דתפילין ואחר כך ציצית, דקאי על כיסוי חלק מהתפילין על ידי הציצית, ושם לא מובא לגמרי הענין דלבישת הטלית (קודם התפילין), ובמקום אחר מובא הסדר דטלית ואחר כך תפילין, וקאי על עצם לבישת הטלית⁶ - כי שני אופנים אלו מדברים אודות שני אופנים בעבודת ה', כדלקמן.

והביאור בזה:

כאשר יהודי נמצא במעמד ומצב שגופו אינו מעלים ומסתיר על נשמתו - אזי אינו זקוק לעבודה דקבלת עול כללית, יראה תתאה, מאחר שענין זה נמצא אצלו בגלוי מצד נשמתו, והרי גופו אינו מעלים ומסתיר על נשמתו. ולכן, התחלת עבודתו היא - בענין דשעבוד הלב והמוח (ענין התפילין), שענין זה אינו שייך אצל הנשמה בהיותה למעלה (קודם ירידתה לגוף), כי בהיותה למעלה ישנם רק כחות הנפש, אבל לא מוח ולב, ולכן, לא שייך שם כללות הענין דשעבוד המוח והלב.

ועל פי זה מובן שבמקומות שבהם מובא הסדר דתפילין ואחר כך טלית - מדובר אודות אופן העבודה אצל אלו שגופם אינו מעלים ומסתיר על נשמתם, שהם אינם זקוקים לעבודה דקבלת עול כללית, יראה תתאה, ולכן, לא מחבר שם הענין דלבישת הטלית לפני התפילין (קבלת עול כללית, יראה תתאה), אלא מתחילים מיד מענין התפילין, ולאחרי זה - כיסוי חלק מהתפילין על ידי הטלית - יראה עילאה.

אבל במקום שמובא בזהר הסדר דטלית ואחר כך תפילין - מדובר אודות אופן העבודה אצל אלו שגופם מעלים ומסתיר על נשמתם, שהם זקוקים להקדמת העבודה דקבלת עול כללית, יראה תתאה, שזהו הענין דלבישת הטלית.

⁶ כ"ל סכ"ב.

ולכן, בזהר הנזכר לעיל שמובא הסדר דטלית ואחר כך תפילין, נאמר: "בשעתא דבר נש קאים, [בשעה שאדם קם] בעי לדכאה גרמיה בקדמיתא [צריך לנקות ולטהר את עצמו], לבתר יקבל עליה האי עול [ואחר כך יקבל על עצמו עול] לפרשא על רישיה פרישו דמצוה [לפרוס על ראשו כיסוי של מצוה] וכו'" - על דרך מה שכתוב בשולחן ערוך⁷ "יפנה ויטול ידיו וכו'" - שבזה מודגש שמדובר אודות אלו שגופם מעלים ומסתיר על נשמתם, שלכן זקוקים לענין של טהרה כו'.

וכמדובר כמה פעמים שאדוני אבי מורי ורבי כתב את דבריו בקיצור, מפני צמצום הנייר והדיו, בהסתמכו על זה שיבינו את שאר הענינים בפשטות – כנזכר לעיל בארוכה.

קטע משיחת ש"פ במדבר, מבה"ח וער"ח סיון, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשמ"ב ח"ג ע' 1506.

⁷ או"ח מהדו"ק ס"ב ס"ה.